

دانشگاه الزهرا

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

عنوان:

بررسی رابطه رشد جمعیت و توسعه اقتصادی بررسی موردی اثر ویژگی های اشتغال زنان بر

باروری

استاد راهنما: جناب آقای دکتر ایرج توتونچیان

استاد مشاور: سرکار خانم دکتر زهرا افشاری

نگارش: شهرزاد سلمان پور

شهریور ۱۳۷۶

چکیده:

دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی مهمترین هدف کشورها را در اعمال سیاست ها و برنامه های مختلف تشکیل می دهد. همراه با توسعه اقتصادی معقوله های دیگری نیز مانند توسعه اجتماعی و توسعه فرهنگی مطرح می گردد که دامنه فعالیت های کشورها برای دستیابی به توسعه را گسترده تر می نماید. عوامل متعددی بر روند توسعه موثر می باشند. ولی آنچه که بیشتر از همه اهمیت دارد هماهنگی بین سیاست های اعمال شده جهت پیشبرد اهداف توسعه می باشد.

نرخ رشد بالای جمعیت یکی از عواملی است که از دیر باز به عنوان عاملی بازدارنده در روند توسعه مطرح بوده است. در نتیجه کاهش نرخ رشد جمعیت یکی از اهداف معمول در برنامه ریزی های توسعه می باشد. یکی از عوامل مهم در کاهش نرخ رشد جمعیت اشتغال زنان می باشد. از طرف دیگر

افزایش اشتغال زنان به منظور بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی زنان از جمله اهداف برنامه های توسعه ای را تشکیل می دهد.

بدیهی است هماهنگی بین سیاست های کنترل جمعیت و ایجاد اشتغال زنان کارایی برنامه را در پیشبرد اهداف دو چندان می کند. در این پایان نامه با استفاده از اطلاعات مرکز آمار اثر اشتغال زنان بر باروری مورد بررسی قرار گرفته است. سهم قابل توجه این پایان نامه نگرش جدید به اشتغال زنان با توجه به ویژگی های شغلی زنان مانند مزد بگیری و مکان اشتغال می باشد. از طرف دیگر عوامل به صورت نسبت درآمد زن به مجموع درآمد حاصل از دارایی ها و درآمد مرد وارد گردیده است. در نهایت از جمله نتایج به دست آمده این است که صرف اشتغال زنان بر باروری تاثیر ندارد. در حالی که اشتغال همراه با مزد و خارج از خانه دارای اثر منفی قابل توجهی بر باروری می باشد. ولی اثر آن به مراتب کمتر از اثر با سواد زنان و مرگ و میر کودکان می باشد.

فهرست محتویات

عنوان

چکیده

فصل اول - مقدمه ۱

فصل دوم - رشد جمعیت در تئوری های اقتصادی

فصل سوم - آثار منفی رشد بی رویه جمعین بر روند توسعه

فصل چهارم - اثرات رشد بی رویه جمعیت بر سرمایه انسانی

فصل پنجم - عوامل موثر بر نرخ رشد جمعیت

فصل ششم - عوامل موثر بر باروری

فصل هفتم - تحلیل آماری و برآورد مدل تبیین باروری

ضمیمه ۱- آمار رشد تولید، رشد جمعیت، باروری، واردات غلات در کشورهای جهان

ضمیمه ۲- تعریف غلات و مواد خوراکی و دامی طبق تعرفه گمرک

ضمیمه ۳- خروجی های کامپیوتری

فهرست منابع

چکیده لاتین

فهرست تفضیلی مطالب

چکیده

فصل اول - مقدمه

فصل دوم - رشد جمعیت در تئوری های اقتصادی

الف - ۲: پیش از ظهور کلاسیک ها

۱- الف - ۲- مکتب سوداگران:

۲- الف - - مکتب فیزیوکراسی:

ب - ۲: کلاسیک ها

۱- ب - ۲: آدام اسمیت

۲- ب - ۲: مالتوس

۳- ب - ۲: دیوید ریکاردو

پ - ۲: نقش جمعیت در سایر تئوری های رشد و توسعه

۱- پ - ۲: الگوی دومار

۲- پ - ۲: الگوی کاب - داگلاس

۳- پ - ۲: الگوی کلین کلارک

۴- پ - ۲: مدل گالور و ول

۵- پ - ۲: مدل میکل کرمر

ت - ۲: نقش سرمایه انسانی در توسعه

۱- ت - ۲: کوزنتس

۲- ت - ۲: شولتز

۳- ت - ۲: مدل رومر

۴- ت - ۲: روبرت بارو

۵- ت - ۲: نانسی استاکی

۶- ت - ۲: مدل نلسون و فلیپس

۷- ت - ۲: مدل بکر، مورفی و تامورا

فصل سوم - آثار منفی رشد بی رویه جمعیت بر روند توسعه

الف - ۳: ساختار سنی جمعیت

ب - ۳: پس انداز

پ - ۳: اشتغال

ت - ۳: رشد اقتصادی

ث - ۳: مصرف سرانه

ج - ۳: امنیت غذایی

چ - ۳: واردات غلات

ح - ۳: مسکن

خ - ۳: محیط زیست

د - ۳: بهداشت عمومی

ذ - ۳: مهاجرت

ر - ۳: نتیجه گیری

فصل ۴ - اثرات رشد بی رویه جمعیت بر سرمایه انسانی

الف - ۴: کیفیت سرمایه انسانی در کشور

ب - ۴: اثرات رشد جمعیت بر سرمایه انسانی

۱- ب - ۴: سرمایه انسانی

۲- ب - ۴: آموزش و پرورش عمومی

۳- ب - ۴: آموزش عالی و تحقیقات

پ - ۴: نتیجه گیری

فصل ۵ - عوامل موثر بر نرخ رشد جمعیت

الف - ۵: تئوری تحول جمعیتی

ب - ۵: روند رشد جمعیت در ایران

پ - ۵: عوامل موثر بر نرخ رشد جمعیت

۱- پ - ۵: مرگ و میر

۲- پ - ۵: باروری

۳- پ - ۵: مهاجرت

ت - ۵: نتیجه گیری

فصل ۶ - عوامل موثر بر باروری

الف - ۶: عوامل اقتصادی

۱- الف - ۶: درآمد

۲- الف - ۶: اشتغال زنان

۳- الف - ۶: تامین اجتماعی

۴- الف - ۶: نیروی کار کودکان

ب - ۶: عوامل غیر اقتصادی

۱- ب - ۶: سواد

۲- ب - ۶: سن

۳- ب - ۶: نوع دوستی

۴- ب - ۶: نااطمینانی

۵- ب - ۶: سایر عوامل

فصل ۷ - تحلیل آماری و برآورد مدل تبیین باروری

الف - ۷: جامعه آماری

ب - ۷: اعتبار داده ها

پ - ۷: متدلوژی و روش تحقیق

۱- پ - ۷: متغیر وابسته

۲- پ - ۷: روش تجزیه و تحلیل جداول دو بعدی

۳- پ - ۷: رگرسیون خطی چند متغیره

ت - ۷: برآورد معادلات

۱- ت - ۷: نتیجه گیری

ث - ۷: جمع بندی، نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات

ضمیمه ۱: آمار رشد تولید، رشد جمعیت، باروری، واردات غلات در کشورهای جهان

ضمیمه ۲: تعریف غلات و مواد خوراکی و دامی طبق ترفه گمرک

ضمیمه ۳: خروجی های کامپیوتری

فهرست منابع

چکیده لاتین

فهرست جداول

۳-۱ وضعیت جمعیت زیر ۱۵ سال و ۶۵ سال به بالا نسبت به کل جمعیت و جمعیت واقع در

سن کار.

۳-۲ میانه سنی در کشور

۳-۳ جمعیت، اشتغال، بیکاری و بار تکفل واقعی

۳-۴ ترکیب هزینه های دولت به تفکیک جاری و عمرانی

۳-۵ درصد بیکاران جویای کار ۱۰ ساله و بالاتر

۳-۶ تولید ناخالص داخلی و تولید ناخالص داخلی سرانه به قیمت های ثابت ۱۳۶۱

۳-۷ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص داخلی، سرمایه گذاری سرانه و نسبت سرمایه به تولید

ناخالص داخلی به قیمت های ثابت ۱۳۶۱

۳-۸ هزینه های مصرفی و هزینه های مصرفی سرانه به قیمت های ثابت ۱۳۶۱

۳-۹ واردات، واردات غلات و مواد غذایی بر اساس ارزش

- ۳-۱۰ واردات، واردات غلات و مواد غذایی بر اساس وزن
- ۳-۱۱ تسهیلات درمانی و سرانه جمعیت
- ۳-۱۲ نسبت جمعیت به تسهیلات درمانی در کشورهای منتخب
- ۳-۱۳ درصد تحقق اهداف برنامه اول در بخش بهداشت
- ۳-۱۴ درصد تحقق اهداف برنامه اول در بخش درمان
- ۴-۱ روند اجزا تولید (ذخیره سرمایه، نیروی کار و تولید ناخالص داخلی)
- ۴-۲ ارزش افزوده، پرداخت به کارکنان و سهم در ارزش کارگاه های بزرگ صنعتی کشور
- ۴-۳ پرداختی به کارکنان کارگاه های بزرگ صنعتی کشور به تفکیک کارمند و کارگر
- ۴-۴ امکانات کلیه دوره های تحصیلی تحت پوشش وزارت آموزش و پرورش
- ۴-۵ تحقق اهداف برنامه اول در بخش آموزش
- ۴-۶ پوشش تحصیلی نظری و واقعی
- ۴-۷ سهم هزینه های آموزش و پرورش عمومی در بودجه دولت
- ۴-۸ مقایسه سرانه نیروی متخصص در جهان و ایران
- ۴-۹ سهم هزینه های آموزش عالی و تحقیقات در بودجه دولت
- ۵-۱ نرخ رشد جمعیت در ایران
- ۵-۲ مقایسه نرخ رشد جمعیت در ایران با متوسط جهان
- ۵-۳ نرخ خام مرگ و میر در کشور
- ۵-۴ نرخ خام مرگ و میر در نقاط مختلف جهان
- ۵-۵ مقایسه نرخ مرگ و میر کودکان در ایران با سایر متوسط جهان
- ۵-۶ روند نرخ باروری کل به تفکیک نقاط شهری و روستایی
- ۵-۷ مقایسه نرخ باروری کل در ایران با متوسط جهان

۷-۱ میانگین کودکان زنده متولد شده بر اساس سطح سواد مادر (به تفکیک نقاط شهری و روستایی)

۷-۲ میانگین کودکان زنده متولد شده بر اساس وضعیت اشتغال مادر (به تفکیک نقاط شهری و روستایی)

۷-۳ میانگین کودکان زنده متولد شده بر اساس وضعیت شغلی مادر (به تفکیک نقاط شهری و روستایی)

۷-۴ میانگین کودکان زنده متولد شده بر اساس وضعیت مکانی اشتغال مادر (به تفکیک نقاط شهری و روستایی)

۷-۵ نتایج حاصل از برآورد معادلات رگرسیونی

فهرست نمودارها

- ۲-۱ سرانه هزینه تحصیل در نقاط شهری با توجه به بعد خانوار
- ۲-۲ درصد تغییرات هزینه تحصیل در نقاط شهری با توجه به بعد خانوار
- ۳-۱ روند بار تکفل واقعی
- ۳-۲ ترکیب هزینه های دولت
- ۳-۳ شکاف بین عرضه و تقاضای نیروی کار
- ۳-۴ روند نرخ بیکاری در کشور
- ۳-۵ نرخ بیکاری در گروه سنی ۱۰ سال به بالا
- ۳-۶ رابطه نرخ رشد جمعیت و نرخ رشد تولید ناخالص داخلی سرانه در کشورهای جهان
- ۴-۱ سهم مزد و حقوق پرداختی به کارکنان در ارزش افزوده کارگاه های بزرگ صنعتی کشور
- ۴-۲ سهم مزد و حقوق پرداختی به کارکنان در تولید ناخالص داخلی کارگاه های بزرگ صنعتی کشور

۴-۳ سرانه مدرسه برای هر ۱۰۰۰ دانش آموز

۴-۴ سرانه کلاس برای هر ۱۰۰۰ دانش آموز

۴-۵ مقایسه متوسط رشد امکانات آموزش و پرورش در کلیه دوره های تحصیلی